

ΤΑ ΠΟΙΗΤΑΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Πηγές Κυπριακής Μετανάστευσης

του Χάρη Μεττή

Η μελέτη του πρόσφατου και του άπωτέρου παρελθόντος και η καταγραφή των πορισμάτων και των εντυπώσεων από τήν έρευνα αυτή αποτελεί τό στόχο κάθε ιστορικού. Για νά έχουν όμως τά πορίσματα και τά συμπεράματά του αδιάσειστη ιστορική αλήθεια και αντικειμενικότητα, πρέπει όπωσδήποτε νά στηρίζονται πάνω σέ πηγές και ανάλογες μαρτυρίες πού νά βρίσκονται όσο τό δυνατό πιό κοντά στά γεγονότα και τίς καταστάσεις πού συνθέτουν τό παρελθόν. Αυτό αποτελεί τόν ένα στόχο τού ιστορικού. Ό άλλος είναι νά άνιχνεύσει μέσα από τά παρεχόμενα στοιχεία και νά βρει εκείνα πού κατά τή γνώμη του άγγίζουν πιό πολύ τήν πραγματικότητα - όπότε βέβαια ή ιστορία του, όσο αντικειμενική και άν επιδιώκει νά τήν παρουσιάσει ό συγγραφέας της, θά έχει όπωσδήποτε τή σφραγίδα των προσωπικών απόψεων και τής φιλοσοφικοκοινωνικής τοποθέτησής του. Τρίτος, επίσης, στόχος τού ιστορικού είναι ν' αναδημιουργήσει, κατά κάποιο τρόπο, τό ιστορικό παρελθόν μέσα στις σελίδες τής συγγραφής του και νά του δώσει σάρκα και όστά τόσο μέ τό προσωπικό του ύφος, όσο και μέ τήν παρουσίαση εκείνων άκριβώς των στοιχείων, τά όποια θά καταστήσουν τό άνάνυστον και εύχάριστο, αλλά και έποικοδομητικό για τίς πνευματικές άναζητήσεις των άναγνωστών και των άλλων έρευνητών.

Αυτά είχαμε ύπόψη όταν ξεκινούσαμε στό πραγματικά πολύ ένδιαφέρον αυτό έγχειρημα - τίς άνεύρεσης δηλαδή των ριζών του σημερινού παροικιακού Έλληνισμού τής Μεγάλης Βρετανίας. Προσπαθήσαμε δηλαδή νά βασίσουμε τά πορίσματά μας σέ πρωτογενείς κυρίως πηγές - στους ίδιους άνθρώπους - όσοι επιζούν άκόμη - πού ξεκίνησαν και θεμελίωσαν αυτό πού λέμε παροικιακή ζωή - ή στις γραπτές μαρτυρίες πού μάς άφησαν είτε υπό τύπον έκκλησιαστικών και κοινοτικών πρακτικών, έπιστολών και άλλων μνημείων λόγου και τέχνης, είτε σέ δημοσιεύματα έφημερίδων, περιοδικών, βιβλίων κτλ., όπου οι πληροφορίες είναι έμμεσες μέν, αλλά πολύ κοντά στην πραγματική ζωή των μεταναστών.

Οί μετανάστες, όμως, αυτοί - τουλάχιστον εκείνοι τίς πρώτης γενεάς είχαν ειδικούς λόγους για νά έγκαταλείψουν τίς πατρογονικές τους εστίες και νά μεταφερθούν σ' ένα τόπο, όπου λείπει - άν μή τι άλλο - ό γαλανός ουρανός και ή πεντακάθαρη γαλάζια θάλασσα τού τόπου μας, για νά μήν άναφορούμε τήν οικονομική θαλπωρή και τίς έθνικές και κοινωνικές συνθήκες τού χωριού και τής πόλης τής γενέτειράς τους. Είναι συνεπώς ύποχρεωμένος ό ιστορικός ν' άνατρέξει σέ πρωτογενείς πηγές τού τόπου καταγωγής των μεταναστών, οι όποιοι, ναι μέν έχουν συγχωνευθεί στη νέα τους πατρίδα μέ έπιγαμίες και άλλες κοινωνικές ή

έπιχειρηματικές συζεύξεις, όμως οι λόγοι, για τούς όποιους ξενητεύθηκαν, πρέπει όπωσδήποτε ν' αναζητηθούν στην κοιτίδα, από τήν όποία ό καθένας τους απέκοπή, "έπιπρε των όμματιών του" και κίνησε για τή μεγάλη περιπέτεια τής ζωής του. Όφείλει δηλαδή ό ιστορικός αυτός νά είναι πλήρως ένήμερος τής πραγματικότητας πού επικρατούσε στη γενέτειρα των μεταναστών τήν έποχή πού αυτοί έπαιρναν τήν άπόφασή τους νά ξενητευθούν σ' άναζήτηση κάποιας καλύτερης ή διαφορετικής, και πάντως πιό έλπιδοφόρας τύχης και ζωής.

Ειδικά για τήν Κύπρο, ή γραφειοκρατική σχολαστικότητα των Άγγλων διοικητικών λειτουργών, τόσο στην Κύπρο όσο και στό Λονδίνο, μάς άφησε ένα αξιόλογο όγκο γραπτών άναφορών γύρω από τό θέμα τής μετανάστευσης Κυπρίων προς τή Μ. Βρετανία, αλλά και προς άλλες χώρες τού κόσμου. Τις άναφορές αυτές τίς άναλύσαμε όσο πιό λεπτομερειακά μπορέσαμε στό όγκώδες έργο μας "Οί Ρίζες τού Παροικιακού Έλληνισμού τής Μεγάλης Βρετανίας" (Έκδόσεις ΑΘΗΝΑ, 2001) και συνεπώς κάναμε εκεί εύρύτατη χρήση των πληροφοριών πού μας παρέχουν. Όμως μέ κάποια πάντοτε έπιφύλαξη. Έκει πού ύπάρχει πολιτική σκοπιμότητα, ό υπάλληλος πού έτοιμάει ένα έγγραφο για νά τεθεί ύπόψη τού Υπουργού στό Λονδίνο ή τού Βρετανού Κυβερνήτη στην Κύπρο, ή για νά δοθεί στή δημοσιότητα υπό τύπο πληροφόρησης τής Κοινής Γνώμης, καταβάλλει προσπάθειες νά έμφανισι ή τήν έπίσημη θέση τής Κυβέρνησης, ή νά δικαιολογήσι μία δικιά του ένέργεια ή μία γενικότερη κυβερνητική πολιτική. Όπότε, βέβαια, τά παρεχόμενα στοιχεία είναι κάθε άλλο παρά αντικειμενικά, και άποκρούονται από άλλες παράλληλες πηγές - δευτερογενείς στην έμφάνιση, αλλά πολύ πιό ούσιαστικές και αξιόπιστες άπό τίς πρώτες. Κλασικό παράδειγμα είναι τά γεγονότα τού 1931 και ή έπιβληθείσα άποικιακή λογοκρισία σ' ό,τιδήποτε έβλεπε τό φώς τής δημοσιότητας μέχρι σχεδόν τό τέλος τού Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Άλλά και πριν από τό 1931, ή λογοκρισία στην Κύπρο και ή απαγόρευση κάθε έλευθερης έκδήλωσης πού θεωρούνταν από τήν Άγγλική άποικιοκρατία ότι έβλαπτε τά συμφέροντά της, ήταν κάτι τό σύνηθες και συνέχιζε, ως ένα σημείο, τήν παρόμοια κατάσταση πού επικρατούσε εκεί κατά τή διάρκεια τής Τουρκοκρατίας, άν και βέβαια όφείλομε νά παραδεχτούμε ότι επί Άγγοκρατίας - έστω και στην πιό σύγχνη τής μορφή - τά πράγματα ήταν άσυγκρίτως καλύτερα από ό,τι μέχρι τό 1878 όταν οι Άγγλοι έγιναν κυρίαρχοι τής νήσου και διαδέχτηκαν στην έξουσία τούς Όθωμανούς και τήν μεσαιωνική τους τυραννική έκμετάλλευση τής Κύπρου.

Μιά άπό τίς πιό άμεσες και - κατά τή γνώμη μου - πιό αξιόπιστες πηγές για τή γνώση μας